

Apák az Igazságért Közhasznú Egyesület
Szaniszló Csaba
info@apakazigazsagert.org

Iktatószám: XIII/116-2/2021/OJBIT
Ügyintéző: dr. Viszokai Beáta
Telefon: (06 1) 79 54 188

Tisztelt Uram!

Mint arról korábban tájékoztattam, beadványával kapcsolatban állásfoglalást kértem az Emberi Erőforrások Minisztériuma köznevelésért felelős államtitkárától.

Hivatalom a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény, majd a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény (továbbiakban: köznevelési törvény) és – a mára már hatályon kívül helyezett □ a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény alapján kidolgozta a különélő szülők tájékoztatási jogának teljesítésével összefüggő állásfoglalását. A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (továbbiakban: Ptk.) megszületése után a megváltozott jogi környezetben ismételten áttekintettük a kérdést, és a leggyakrabban előforduló sérelmes helyzetek kapcsán újrafogalmaztuk állásfoglalásunkat.

Tekintettel arra, hogy a hivatalomhoz érkező panaszok alapján úgy tűnik, a szülői és az intézményi oldalon is tapasztalható a joggyakorlat bizonytalansága azzal összefüggésben, hogy pontosan mit jelent a szülői felügyeleti jog gyakorlása során érvényesülő tájékoztatási jog, áttekintjük jogi szabályozást.

Jelenleg a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (továbbiakban: Ptk.) 4. könyvének XII. címe rendelkezik a szülői felügyelettel összefüggő kérdésekről. A Ptk. XVII. fejezete fejt ki a szülői felügyelet tartalmára vonatkozó rendelkezéseket. Ezen belül a törvény külön szól arról, hogy e jog magában foglalja a gyermek nevelésének és életpályájának megválasztását. Ezzel összefüggésben kimondja, hogy a szülők jogosultak a gyermek nevelésének módját megválasztani. A gyermek képességeinek figyelembevételével a szülők és a gyermek közösen döntenek el, hogy a gyermek milyen életpályára készüljön. Az életpálya kijelölésével és ezzel összefüggésben a gyermek taníttatásával, iskolájának megválasztásával kapcsolatban a szülő és a gyermek között felmerülő vitában a gyámhatóság dönt.

A szülői felügyelet körébe eső jogosítványokat az életközösség fennállása esetén értelemszerűen közösen gyakorolják a szülők. A Ptk. 4:147. § (2) bekezdése alapján a szülői felügyelet közös gyakorlása során a szülők jogai és kötelezettségei egyenlők.

A Ptk. 4:164. § (1) bekezdése értelmében főszabály szerint a szülői felügyeletet a szülők közösen gyakorolják akkor is, ha már nem élnek együtt.

Ugyanezen szakasz alapján azonban világos, hogy a közös joggyakorlás alól kivételek is lehetnek: a szülők megállapodása vagy a gyámhatóság vagy a bíróság eltérő rendelkezése alapján a szülői felügyeleti jog gyakorlása eltérő lehet.

A 4:165. § (1) bekezdése szerint a különélő szülők a szülői felügyelettel kapcsolatos jogokat és kötelezettségeket egymás között megoszthatják, és megállapodhatnak abban is, hogy a szülői felügyeletet az egyikük gyakorolja.

Hasonló döntést hozhat a bíróság is. A 4:167. § (1) bekezdése ugyanis kimondja, hogy a különélő szülők megállapodásának hiányában - kérelemre vagy a gyermek érdekében hivatalból - a bíróság dönt arról, hogy a szülői felügyeletet melyik szülő gyakorolja.

Ez azonban nem azt jelenti, hogy a másik szülő semmiféle jogosultsággal nem rendelkezik gyermeke nevelését illetően. A Ptk. bizonyos kérdésekben meghagyja a szülői felügyeleti jog gyakorlásának lehetőségét a különélő szülő számára.

A 4:168. § (1) bekezdése szerint, ha a bíróság a szülői felügyelet gyakorlására az egyik szülőt jogosítja fel, a gyermekétől különélő szülő a szülői felügyeleti jogokat a gyermek sorsát érintő lényeges kérdések kivételével nem gyakorolhatja. E körön kívül eső kérdésekben a különélő szülő kizárólag akkor rendelkezik döntési jogosultsággal, ha a bíróság a Ptk. § 4:168. (2) bekezdése értelmében a gyermekétől különélő szülőt feljogosítja a gyermek gondozásával, nevelésével összefüggő egyes feladatok ellátására, és kivételesen a vagyonkezelés és a gyermek vagyoni ügyeiben a törvényes képviselő teljes körű vagy részleges gyakorlására.

A 4:175. § (1) bekezdése kimondja, hogy a különélő szülők a gyermek sorsát érintő lényeges kérdésekben közösen gyakorolják jogaikat akkor is, ha a szülői felügyeletet a szülők megállapodása vagy a bíróság döntése alapján az egyik szülő gyakorolja, kivéve, ha a gyermekétől különélő szülő felügyeleti jogát a bíróság e tekintetben korlátozta vagy megvonta.

A Ptk. meghatározza azon területeket, ahol a szülői felügyeleti jog gyakorlására jogosult a különélő, a szülői felügyelet gyakorlására egyebekben fel nem jogosított szülő. A Ptk. 4:175. § (2) bekezdése alapján a gyermek sorsát érintő lényeges kérdésnek tekintendő a kiskorú gyermek nevének meghatározása és megváltoztatása, a szülőjével azonos lakóhelyén kívüli tartózkodási helyének, huzamos időtartamú vagy letelepedés céljából történő külföldi tartózkodási helyének kijelölése, állampolgárságának megváltoztatása és iskolájának, életpályájának megválasztása.

(A lényeges kérdésekben való közös joggyakorlás alól a fent hivatkozottak szerint kivételt jelent, ha a különélő szülő szülői felügyeleti jogát a bíróság korlátozta, vagy megvonta. A 4:168. § (2) bekezdése ugyanis kimondja, hogy ha a gyermek érdekei megkívánják, a gyermek sorsát érintő valamely lényeges kérdésben való döntés jogát a bíróság korlátozhatja vagy megvonhatja.)

Láthatjuk, hogy a szülői felügyeleti jog gyakorlása során akár a szülők megállapodása, akár a gyámhatóság vagy bíróság döntése értelmében számos helyzet állhat elő, ezek összessége nem ismert a köznevelési intézmény előtt. Az óvoda, iskola kizárólag azon információkkal

rendelkezik, amiket egyik vagy másik szülőtől kap, és amely információk esetenként eltérőek lehetnek. Mindezek fényében annak megítélése, hogy valamely szülő számára mely információkat adhat ki a köznevelési intézmény, megfelelő dokumentumok hiányában nehézséget okozhat, vagy akár jogsérelmet is eredményezhet.

Általánosságban a tájékoztatáshoz való jog vonatkozásában a következő álláspontot alakítottuk ki. A köznevelési törvény 72. §-a általános érvénnyel határozza meg a szülői jogokat és kötelezettségeket. E körben a kiemelt szülői jogok között szerepel, hogy a szülőnek joga, hogy gyermeke fejlődéséről, magaviseletéről, tanulmányi előmeneteléről rendszeresen részletes és érdemi tájékoztatást, neveléséhez tanácsokat, segítséget kapjon. Ez a szülői jog az intézmény, illetve a pedagógus oldalán tájékoztatási kötelezettséget keletkeztet. Ugyanakkor a köznevelési törvény 72. § (1) bekezdésének a) és b) pontjába foglaltak szerint a szülő kötelessége, hogy gondoskodjon gyermeke értelmi, testi, érzelmi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges feltételekről és arról, hogy gyermeke teljesítse kötelességeit, továbbá megadjon ehhez minden tőle elvárható segítséget, együttműködve az intézménnyel, figyelemmel kísérje gyermeke fejlődését, tanulmányi előmenetelét, biztosítsa gyermeke óvodai nevelésben való részvételét, továbbá tankötelezettségének teljesítését. A szülő tájékoztatáshoz való joga akár írásos tájékoztatás útján is érvényesülhet, amennyiben más úton nem tud tájékozódni és ezt külön kéri.

A szülő tájékoztatáshoz való joga tehát arra jogosítja fel a szülőt, hogy gyermeke fejlődéséről, magaviseletéről, tanulmányi előmeneteléről rendszeresen részletes és érdemi tájékoztatást kapjon.

A köznevelési törvény nem határozza meg a szülő fogalmát, ezért a Ptk. szülői felügyeleti joggal kapcsolatos rendelkezéseiből lehet kiindulni. Áttekintve a tájékoztatási jog oldaláról a szülői felügyeleti joggal összefüggő helyzeteket, a joggyakorlás tekintetében az alábbi szituációk állhatnak elő:

1. A különélő szülők megállapodása vagy az azt jóváhagyó/azt helyettesítő hatósági, bírósági döntés értelmében a szülői felügyeleti jogot közösen gyakorolják. A korábban már idézett rendelkezés értelmében a szülői felügyelet közös gyakorlása során a szülők jogai és kötelezettségei egyenlők.

Ebben az esetben - csakúgy mint együttélésük esetén - mindketten megkülönböztetés nélkül jogosultak arra, hogy az iskolától rendszeresen részletes és érdemi tájékoztatást kapjanak.

2. A szülői felügyeleti jogot megállapodásuk vagy bírósági döntés értelmében csak egyikük gyakorolja. Ebben az esetben a különélő szülő csak a gyermek iskolájának, életpályájának megválasztásával mint a gyermek sorsát érintő lényeges kérdések egyikével összefüggésben kérheti az iskola tájékoztatását.

Ahhoz, hogy a szülő ebben a kérdésben megfelelő és felelősségteljes döntést tudjon hozni, szükséges, hogy információk álljanak a rendelkezésére a gyermeke tanulmányi előmeneteléről, az iskolai körülményeiről, amelyek fontosak ahhoz, hogy ezen jogát gyakorolni tudja.

Az Igazságügyi Minisztérium korábbi álláspontja szerint a köznevelési intézmények a tájékoztatási jog címzettjének a polgári jog szerinti szülői felügyeletet gyakorló szülőt kötelesek elismerni, a rendszeres, részletes és érdemi tájékoztatást a gyermeke fejlődéséről, magaviseletéről, tanulmányi előmeneteléről e szülő számára kötelesek megadni.

Ezen állásfoglalás e körben értelmezhető, tehát azon esetekben, mikor a szülői felügyeleti jog gyakorlása az egyik szülőt illeti meg, aki jogosult a teljeskörű tájékoztatásra. A különélő szülő - álláspontom szerint - ebben az esetben nem a teljeskörű tájékoztatásra jogosult, hanem az információk azon körére, amelyek birtokában a lényeges kérdésekbeli döntését meghozhatja.

Tekintettel arra, hogy sem a Ptk., sem a köznevelési törvény nem tartalmaz rendelkezést arra vonatkozóan, hogy mely információk szükségesek a gyermek iskolájának, életpályájának megválasztásával összefüggő döntés meghozatalához, az Emberi Erőforrások Minisztériumának köznevelésért felelős helyettes államtitkárához fordultam álláspontjáért.

Kisfaludy László, köznevelésért felelős helyettes államtitkár álláspontjában kifejtette, hogy „fennáll a közös szülői felügyelettel nem rendelkező különélő szülő azon igénye, miszerint a gyermek sorsát érintő lényeges kérdések körében az iskolaválasztás vagy az életpályáról szóló megalapozott döntés meghozatalához rendelkezzen a gyermek „iskolaérettségével”, iskolai fejlődésével, tanulmányaival kapcsolatos információkkal. Ennek részeként az adott iskola kiválasztásához, az esetleges iskolaváltáshoz kapcsolódóan jogosult a nevelési-oktatási intézménytől tájékoztatás kérésére, például a tankötelezettség teljesítésével, az iskolaváltás okaival, indokoltságával, ennek részeként az ott folytatott tanulmányokkal összefüggésben. Az államtitkár álláspontja szerint a fenti kérdésekben a közös szülői felügyelettel nem rendelkező különélő szülő tekintetében a döntéshozatalhoz szükséges tájékoztatás azonban nem jelenti a köznevelési törvény 41. §-ában szereplő adatok teljes körét, valamint a tanulmányi előmenetellel kapcsolatos adatok rendszeres, folyamatos közlésének iskolai kötelezettségét. A köznevelési törvény 54. § (1) bekezdése alapján a pedagógus a tanuló teljesítményét, előmenetelét tanítási év közben rendszeresen érdemjeggyel értékeli, félévkor és a tanítási év végén osztályzattal minősíti. Tekintettel arra, hogy a félévi és az év végi osztályzat a nevelőtestület összegző értékelése a tanuló félévi és egész évi tanulmányi előmenetelére vonatkozóan, az iskola megválasztásáról szóló megalapozott szülői döntéshez a félévi és az év végi osztályzat, valamint a magatartás és a szorgalom értékelésének megismerése az a lényeges információ, amelyet az iskola a különélő szülőnek is – a döntés megalapozása érdekében - megadhat.”

3. Amennyiben a bíróság a szülői felügyeleti jogtól megfosztotta valamelyik szülőt, a szülői

felügyeleti jogok gyakorlásának lehetősége teljes egészében megszűnik, az iskolától sem kérhetnek semmilyen tájékoztatást.

A szülői felügyeleti jog gyakorlása során a Ptk. szerint bizonyos alapelveket tiszteletben kell tartani a szülőknek.

A Ptk. 4:173. §-a szerint a szülői felügyeletet gyakorló szülőnek és a gyermekétől különélő szülőnek a gyermek kiegyensúlyozott fejlődése érdekében - egymás családi életét, nyugalma tiszteletben tartva - együtt kell működniük.

A gyermekkel együttélő szülő vonatkozásában a Ptk. tájékoztatási kötelezettséget is előír. A 4:174. § kimondja, hogy a szülői felügyeletet gyakorló szülőnek a gyermek fejlődéséről, egészségi állapotáról, tanulmányairól a különélő szülőt megfelelő időközönként tájékoztatnia kell, és a különélő szülő érdeklődése esetén a gyermekkel kapcsolatos felvilágosítást meg kell adnia.

A szülői felügyeleti jogot teljeskörűen gyakorló szülő tehát jogosult a gyermekével kapcsolatos rendszeres részletes érdemi tájékoztatásra az iskolától. A különélő, ám a lényeges kérdésekben döntési jogosultsággal rendelkező szülő az információk szűkebb körét kérheti a köznevelési intézménytől. A 4:174. § értelmében az iskolától megszerezhető információkat a gyermekkel együttélő szülőnek viszont ki kell egészítenie, hiszen a fentiek értelmében ő kapja meg ezeket.

Az iskola tájékoztatási kötelezettségét akkor tudja jogszerűen teljesíteni, ha birtokában van azon információnak, hogy ki a szülői felügyeletet gyakorló szülő. A Ptk. 4:161. § (1) bekezdése kimondja, hogy a szülői felügyeletet gyakorló szülők joga és kötelezettsége, hogy gyermeküket személyi és vagyoni ügyeiben képviseljék. A köznevelési törvény 41. § (4) bekezdése szerint a köznevelési intézmény a gyermek, tanuló adatai között nyilván tartja a gyermek szülője, törvényes képviselője nevét. Ezen rendelkezés alapján tehát a szülői felügyeleti jogot gyakorló szülő jogosult a gyermek törvényes képviselőjére, ezt az adatot az iskolával közölni kell. Így – álláspontom szerint □ az intézmény az ellenkező bejelentésig azon szülő számára jogosult teljesíteni a tájékoztatást, aki a tanulói nyilvántartásban törvényes képviselőként szerepel.

Az életközösség felbomlását követően gyakran tapasztalható a szülők közötti kapcsolat elmergesedése, így a fenti együttműködési kötelezettség, illetőleg a gyermekkel együttélő szülő tájékoztatási kötelezettsége nem minden esetben érvényesül. Ez azonban nem változtatja meg az iskola tájékoztatási kötelezettségének terjedelmét.

Ebben az esetben szolgál megoldásként a Ptk. 4:175. § (3) bekezdésében foglalt rendelkezés, melynek értelmében, ha a különélő szülők az egyes, közösen gyakorolt felügyeleti jogosítványok tekintetében nem tudnak megegyezni, erről a gyámhatóság dönt. A 4:177. § pedig úgy rendelkezik, hogy a gyámhatóság, kérelemre vagy a gyermek érdekében hivatalból, a szülői felügyeletet gyakorló szülő és a gyermekétől különélő szülő közötti megfelelő együttműködés kialakítása, a különélő szülő jogainak biztosítása - ideértve a különélő szülő és a gyermek közötti kapcsolattartást - érdekében a szülők számára közvetítői eljárás igénybevételezt rendelheti el.

A fentiekben bemutatott állásfoglalás terjedelme, összetettsége jól mutatja, hogy milyen komplex jogalkalmazói munkát kíván meg a köznevelési intézmény részéről az a döntés, hogy tájékoztatási kötelezettségét teljesítse. Az ehhez szükséges dokumentumokat, ítéleteket, határozatokat a szülők gyakran nem bocsátják az iskola rendelkezésére, a köznevelési törvény pedig semmilyen szabályrendszerrel nem szolgál az intézmények

számára. További nehézséget jelent, hogy a köznevelési jogszabályok mellett más jogterület is érintett a kérdés megítélésében.

Álláspontom szerint nem várható el a köznevelési intézmény pedagógusaitól, hogy megfelelő jogi eljárásrend hiányában minden egyes szülő esetében elvégezze ezt a munkát. Ez a szerteágazó értelmezési folyamat és a jogszabály hiányossága jogbizonytalanságot teremt.

A fentiekre tekintettel a működésemet szabályozó 40/1999. (X. 8.) OM rendelet 8. § (1) bekezdésében biztosított hatáskörömnél fogva azzal a jogalkotási javaslattal fordulok a köznevelésért felelős államtitkárhoz, hogy egy átlátható szabályozás kialakítása érdekében egyeztessen az Igazságügyi Minisztériummal, és az oktatásért felelős miniszternél kezdeményezze a szükséges jogszabályi módosításokat.

Budapest, 2021. február 5.

Üdvözlettel:

Dr. Aáry-Tamás Lajos